

ყველაზე ავანგარდული ნყვილი

ავტორი: თამარ ბაბუაძე

ფოტო: ნიკ მანვეტენის არქივი

ნიკი, გეზი და „ქობიზის“ თეატრის დანის წევრი Say Uncle-ის პრეზენტაცია

კითხვა ყოველთვის ერთია:

რატომ ვარ აქ?

რა მიხდა?

ნიკი FridgeFest-ის პლაკატზე

„მოდით, ვიქუროდით. მოდით, მოვტაცოთ ყურადღება ნორმას“.

ბთხოვთ, ისწოვდეთ – ნიკი და გეზი

„ერთმანეთს 1980 წელს შევხვდით“ – ასე იწყებს თხოვრებას ყველა წყვილი, რომელიც ერთმანეთს 1980 წელს შეხვდა. გაგრძელება კი ყველა ისტორიას სხვადასხვაგვარი აქვს. თუმცა, ამ სხვაობებსაც თავისი ხარისხი გააჩნია. მაგალითად, ნიკ ფრაკაროსა და გებრიელ შაფერის ისტორია ათასი პროცენტით განსხვავდება ყველა იმ რომანისგან, რომელიც 1980 წელს დაიწყო.

მარტივი სტატისტიკა რომ ჩავატაროთ, გამოვა, რომ ნიკი და გეზი ამ წელს შემდგარი წყვილების მეოთხედსაც არ გვანან. ისინი ქურდები არიან. ოღონდ სტერეოტიპული ქურდი წყვილებისგანაც განსხვავდებიან. არავითარი ბონი და კლაიდი. ნიკი და გეზი ძარცვავენ სტანდარტებს, აყაჩაღებენ სტერეოტიპებს და ზედსართავ სახელებს, ღრმად შედიან მათ შუაგულში და გამოაქვთ ის, რაც ნორმებსა და ზედაპირულ შეფასებებს მიღმა იმალება.

ეს ყველაზე კეთილშობილური ქურდობაა, რომელიც ქართულ და ბერძნულ მი-

თოლოგიაში ადამიანებისთვის ცეცხლის მოტაცებით დაიწყო და ახლა 21-ე საუკუნის ნიუ იორკშიც გრძელდება. ასეთ ქურდობას ერთი სიტყვა უდევს ხოლმე საფუძვლად – „შეცნობა“. ნიკმა და გეზმა გაცნობისთანავე ამოირჩიეს ეს სიტყვა, მისი ხათრით ჩამოაყალიბეს თეატრალური დასი, სახელად „ქურდები“ და მას შემდეგ სხვადასხვა ფორმით, პროექტით და სპექტაკლით, სულ ერთსა და იმავეს აკეთებენ – იკვლევენ იმას, რაც ზედაპირის ქვეშ დევს. მათ რეზიუმეში გრაფა „პროექტების“ ქვეშ ერთი ასეთიც წერია:

1990 წელი – მანჰეტენის ხიდის ქვეშ, ნიუ იორკის ერთ-ერთ უდიდეს უსახლკაროთა უბანში, „ჰილზში“ საფოსტო ტომრებისგან ქონის აგება, იქ საცხოვრებლად გადასვლა და თეატრალური ნარმოდგენების გამართვა.

პროექტის მიზანი – ვიცხოვროთ მათთან ერთად, ვისაც სხვები მხოლოდ შორიდან აკვირდებიან. შევცვალოთ, თუ რამე შეგვიძლია.

ამავე რეზიუმეში სხვა არანაკლებ საინტერესო გრაფაცაა:

1981 წელი – ილინოისის შტატის

ციხეში ფრანგი დრამატურგის, ჟან ჟენეს „Deathwatch“-ის დადგმა, ციხის პატიმრების დასის დახმარებით.

პროექტის მიზანი – მიფუჩინოთ ტექსტს (პიესას) ნამდვილი კონტექსტი, რადგან, როგორც წესი, თეატრი თვითონ თეატრის კონტექსტში იდგმება და, შედეგად, ის, რაც სპექტაკლის შემდეგ უნდა დარჩეს, სინამდვილეში არასდროს სცდება თეატრის კედლებს. „Deathwatch“-ის რეალური კონტექსტი კი სხვაა – ის ჟენემ ზუსტად ციხეში ჯდომისას დაწერა და წერდა მუყაოს ტომრების უკანა მხარეს – იმაზე, რაც ხელში მოხვდა. ანუ, სპექტაკლის ციხეში დადგმა, აბსოლუტურად ლოგიკურია.

ნიკის და გეზის რეზიუმეში კიდევ უამრავი საინტერესო გრაფაა. ამიტომაც ვითხოვ თქვენგან, რომ იცნობდეთ ერთ-ერთ ყველაზე გაბედულ, სასიამოვნო და კლიშეებისგან ყველაზე თავისუფალ ნიუ იორკულ წყვილს – რეჟისორსა და სცენარისტს, ნიკ ფრაკაროს და მის მეუღლეს, მსახიობ გებრიელ შაფერს.

პირველი გმირი

ასეთ ადამიანებს ყოველთვის სჭირდებათ გმირები, იგივე თანამოაზრეები. ერთ-ერთი პირველი გმირი მათთვის იყო ჟან ჟენე. ჩიკაგოს თეატრალური სკოლის კურსდამთავრებული ნიკი და სტუდენტი გებრიელი ერთმანეთს ჟენეს პიესაზე მუშაობისას შეხვდნენ. ჟენე უცებ იქცა იდეალად. მარტივი მიზეზით: ჟენეც ქურდი იყო და საერთოდ, მთელი ეს ქურდობის იდეა ამ კაცმა მოიგონა და განავრცო.

ფრანგი მწერალი – ავანგარდული თეატრის წამყვანი ფიგურა მართლაც ხშირად იხდოდა ციხეში სასჯელს ქურდობისთვის. პირველად ათი წლის ასაკში დაიჭირეს. შემდეგ კოლონიაში უკრეს თავი. 19 წლის ასაკში ჟენე იქედან გამოიქცა, ჯერ საფრანგეთის არმიის უცხოურ ლეგიონში განევრიანდა, შემდეგ სამხედრო სამსახურზეც უარი თქვა და ევროპის ქვეყნებში ხეტიალს

ჟენე წერდა: „ვივლი ნელაც და ვივლი ჩქარაც, მაგრამ იმას კი მაინც გავბედავ, რისი გაბედევაც საჭიროა. მოვსპობ ჩარჩოებს, შევალწევ გარეგნობაში და ერთ მშვიდ საღამოს აუცილებლად გავჩნდები მანდ, შენი ხელის გულზე, წყნარი, პრიალა და გამჭვირვალე, როგორც შუშის სტატუეტი“. ჟენესთვის ქურდობა წმინდა მოგზაურობაა, რომელშიც რელიგიური აღგზნებით ერთვება. ამ უცნაური კაცის რომანის, *Querelle of Brest*-ის მიხედვით, 1980-იან წლებში რაინერ ვერნერ ფასბინდერმა ფილმი გადაიღო.

ეს ყველაფერი – ფილმიც, ფასბინდერის სიყვარულიც, ჟენეს ორიგინალური მოძღვრების აღმოჩენაც ცხოვრებისეული სტანდარტების გაქურდვის შესახებ, ერთმანეთს დაემთხვა და ნიკ ფრანკაროს ჯერ ის ადამიანები შეუყვარდა, ვინც ჟენეს სცემდა პატივს, შემდეგ თავად ჟენეც. გების კი – ორივე ერთად – ანგარდაცვლილი ფრანგი

დობა არის რეალობაზე ზემოქმედების საუკეთესო საშუალება. ეს თამაშია, რითაც რევოლუცია იწყება. შემოდის არლეკინი და სიტუაციაც ნორმიდან იხრება. ქურდობაც ასეა. რეალობას პარავ თეატრალურ სივრცეს, თუნდაც მცირედს და ამით ძირფესვიანად ცვლი მას“.

გები: ჟენე ამბობდა, რომ როგორც კი რევოლუცია ძველდება და ისტებლიშმენტად იქცევა, ახალი რევოლუციის დრო დგება. ბუნებაში ყოველთვის არსებობს ეს ციკლი, რომელიც რეალობას გულწრფელ და მართალ სახეს უნარჩუნებს.

ამ ციკლის განხორციელება გებიმ და ნიკმა 1980 წელს დაიწყეს ხან სპექტაკლით, ხან ქუჩის აქციით, ხან სცენარების მართონის მოწყობით, ხან – გამოფენებით. მცირე ზომის პიესებს, 1984 წელს ტორონტოში, პიტერ ვაისის *Marat/Sade*-ის მიხედვით დადგმული სპექტაკლი მოჰყვა, რომელშიც მთავარ

ისინი ქურდები არიან. ოღონდ სტერეოტიპული ქურდი წყვილებიდანაც განსხვავდებიან. არავითარი ზონი და კლანი. ნიკი და გები კარცვავენ სტანდარტებს, აყაჩაღებენ სტერეოტიპებს და ზედსართავ სახელებს, ღრმად შედიან მათ შუაგულში და გამოაქვთ ის, რაც ნორმებსა და ზედსართავ შეფასებებს მიღმა იმალება.

მოჰყვა. მას ხან ყაჩაღობაში სდებდნენ ბრალს, ხან წვრილმან ქურდობაში, ხან – ჰომოსექსუალიზმში. 1948 წელს ის ერთ-ერთ ლიტერატურულ მიღებაზე, დიასახლისისთვის ბრილიანტის სამკაულის მოპარვის ბრალდებით, ციხეში მეთექვსმეტე წასვეს. მაგრამ ამ დროისთვის მის ტექსტებს (ბევრი მათგანი საკნებში იყო დაწერილი) უკვე თანამედროვეთა ყურადღება მიეპყრო. ჟან პოლ სარტრმა და ჟან კოქტომ ვერ გაიმეტეს ჟენე საციხოდ, ჯარიმა გადაიხადეს და მწერალი ციხიდან გამოუშვეს. მისი პიესების გმირები ის ადამიანები იყვნენ, რომლებზეც, როგორც წესი, არავინ წერდა: პატიმრები, მეძავეები, უსახლკაროები, სუტენიორები. თავის ავტობიოგრაფიაში *Thief's Journal*-ში კი

ავანგარდისტიც და თანაკურსელი ექსპერიმენტატორი ნიკიც.

გები: „რალაცეებს მივედ-მოვედეთ და როცა გამოვფხიზლდით, უკვე ერთად ვიყავით და თეატრს ვაყალიბებდით“.

ნიკი: „მივხვდით, რომ ჟენეს ხაზს თუ გავყვებოდით, უამრავი რამის გაკეთებას შევძლებდით. ასეთი ცხოვრებისეული მიდგომა შესაძლებლობების მაქსიმალურ გამოყენებას და მაქსიმალურ შინაგან თავისუფლებას გულისხმობდა. ჟენეს მსგავსად გადავწყვიტეთ, რეალობა ისე მიგველო, როგორც ციხე და მისი შეცვლა მხატვრული ელემენტების შეტანით გვეცადა. ყველაზე მაგარი გრძნობა იყო ის, რომ ამ ყველაფერს ერთად ვაკეთებდით.

ქურდობა? ეს გამოწვევა იყო. ქურ-

როლებს ფსიქიატრიული კლინიკის პაციენტები, ტორონტოს პანკური ჯგუფის წევრები და რამდენიმე პროფესიონალი მსახიობი ასრულებდა. დარბაზი მაყურებელს ვერ იტევდა. პრესა აღშფოთებული იყო. ტრადიციული თეატრალური საზოგადოება – განრისხებული. მრავლად გავრცელდა ჭორებიც, რომ, თითქოს, სპექტაკლების მიმდინარეობისას სცენაზე ნარკოტიკს იკეთებდნენ, ვილაცეებს დანით ჭრიდნენ. გაზეთებში ასეთი შინაარსის წერილებს აგზავნიდნენ: „ეს წარმოდგენა კი არ იყო, უფრო პერვერსიული შოუ გახლდათ, რომელშიც მსახიობებს საშინლად შეურაცხყოფენ... ისეთი ადამიანები, როგორც ნიკ ფრანკარო, სასწრაფოდ უნდა მოაშორონ თეატრის სცენას“.

თუმცა, მსგავსმა კრიტიკამ კიდევ უფრო გაააქტიურა ფრაკაროს დამცველების ფრთა. ტორონტოს ყოველკვირულ გაზეთში ასეთი შინაარსის წერილიც დაიბეჭდა: „აქამდე ნანახი ყველა სპექტაკლისგან განსხვავებით, Marat/Sade-მა გამიჩინა კითხვები, მომანდომა ფიქრი, მაგრძობინა რალაც სრულიად ახალი... ფრაკაროც და მთელი დასიცქების ღირსნი არიან იმ გაბედულებისთვის, რითაც მათ სრულიად ახლებური თეატრი აღმოგვაჩინინეს“.

გები: „ეს მართლაც საოცარი საღამოები იყო. ჩვენ გვექონდა რეალური სცენარი, მაგრამ ყოველ საღამოს, სცენაზე მაინც ყველაფერი იცვლებოდა. თითქოს, სცენარი ჩვენი ასაფრენი ბილიკი იყო – ფეხს მინას ვკრავდით და ყოველ ჯერზე სხვანაირად დავფრინავდით. სცენაზე იყო სრული იმპროვიზაცია და საოცარი შეგრძნება იმის, რომ

გავლენა საზოგადოებაზე, ნიკი და გები გასაუბრებენ, რომ ხანგრძლივობა არც არის მნიშვნელოვანი. როცა ერთ ხერხს ცდი, ის გაამართლებს და თავის თავს ამონურავს, შემდეგ სხვა ხერხი უნდა სცადო, იმ კონკრეტულ მომენტში გაკეთებული საქმე სხვანაირად უნდა გააგრძელო.

ასეც მოხდა. ტორონტოში ატეხილი სენსაციის შემდეგ, ნიკი და გები ფასბინდერს მიადგნენ.

ნიკი: „ჟენეს მსგავსად, აღმოვაჩინეთ არტო, ფასბინდერი და სხვები. ასეთ შემოქმედებს მუდამ ვეძებთ და შემდეგ მათ შთაგონების წყაროდ ვიყენებთ“.

ანტისემიტოზმი? – მერე რა!

Trash, the City and Death, იგივე „ნაგავი, ქალაქი და სიკვდილი“ – 1974 წელს ფასბინდერის მიერ დაწერილი

ბა, ანდა ნიუ იორკში. ფრანკფურტში სპექტაკლის დადგმის ოთხი მცდელობა იყო და ოთხივე მარცხით დასრულდა. ნიუ იორკი კი საკუთარ თავზე (თუმცა წლების შემდეგ) ნიკმა და გებიმ აიღეს. გები თვითონაც ფრანკფურტელია, ამიტომ მოლაპარაკებებს ფასბინდერის ლიტერატურის აგენტებთან პირადად აწარმოებდა. გერმანიაში ვიზიტის და მრავალჯერადი მიმონერის შემდეგ, როგორც იქნა, გერმანული მხარისგან თანხმობა მოიპოვა. პიესა გებიმ თვითონ თარგმნა, სპექტაკლზე მუშაობა კი ნიუ იორკში, ქვედა მანჰეტენზე, ებრაული მოსახლეობით სავსე უბანში, ხელოვანთა კლუბ ABC No Rio-ში დაიწყო.

ეს ადგილი ნიუ იორკში ყველამ იცის. ABC No Rio არის ადგილი, რომელიც მანჰეტენს ჰიპებმა მოსტაცეს და საკუთარ სამფლობელოდ აქციეს. ამიტომ ფასბინდერის ლამის აკრძალული პიე-

ფასბინდერმა ანტირძივით დაიბარა, რომ სპექტაკლის პრემიერა ორად ორ ქალაქში უნდა გამართულიყო: ან ფრანკფურტში, ანდა ნიუ იორკში. ფრანკფურტში სპექტაკლის დადგმის ოთხი მცდელობა იყო და ოთხივე მარცხით დასრულდა. ნიუ იორკი კი საკუთარ თავზე ნიკმა და გებიმ აიღეს. სპექტაკლზე მუშაობა ნიუ იორკში, ქვედა მანჰეტენზე, ებრაული მოსახლეობით სავსე უბანში, ხელოვანთა კლუბ ABC No Rio-ში დაიწყო. ეს არის ადგილი, რომელიც მანჰეტენს ჰიპებმა მოსტაცეს და საკუთარ სამფლობელოდ აქციეს.

ჩვენს „ნორმალურთა“ საზოგადოებაში გარიყული ადამიანები შემოვუშვით“.

გარიყული ადამიანები, ანუ პანკები – რომელთაც მანამდე არასდროს ენახათ თეატრი, ახლა სათქმელს მყურებლის წინაშე ამბობდნენ; ფსიქიატრიული კლინიკის პაციენტებიც მათ გვერდით იყვნენ. ახლა ეს ადამიანები არა მარტო ებრალებოდათ დანარჩენებს – დარბაზში მსხდომ ნორმალურებს, არამედ, გარკვეული თვალსაზრისით, პატივსაც სცემდნენ მათ.

შემდეგ დამთავრდა სპექტაკლები და ნიკისა და გების კანადური ექსპერიმენტიც დასრულდა. ახლა, როცა გაინტერესებს და ეკითხები მათ, თუ რამდენად ხანგრძლივი იყო ამ სპექტაკლების

პიესის სათაური გახლავთ. მის შესახებ მასკულტურაში ბევრი არაფერი იცინა, ერთი მარტივი მიზეზის გამო: პიესა დაინერა, მაგრამ არ დადგმოლა. ანტი-სემიტური განწყობის და არაპოლიტიკორექტულობის გამო, საზოგადოებამ ტექსტის მიღებაზე უარი თქვა. მთავარი პრობლემა ერთ-ერთი პერსონაჟი, „მდიდარი ებრაელი“ იყო. მიუღებელი გახლდათ თვითონ სიუჟეტიც – ამბავი იმის შესახებ, თუ რა სიბინძურეები ხდება ფრანკფურტის უძრავი ქონების ბიზნესში.

ფასბინდერმა კი ანდერძივით დაიბარა, რომ სპექტაკლის პრემიერა ორად ორ ქალაქში უნდა გამართულიყო: ან ფრანკფურტში – სადაც მოქმედება ხდე-

სის ამ თავისუფალ სივრცეში დადგმა, აბსოლუტურად ლოგიკური იყო. მერე რა, რომ ქვედა მანჰეტენზე უამრავი ებრაელი ცხოვრობდა. ნიკ ფრაკარო ხომ ფიქრობდა, რომ თუ საზოგადოებას რალაც თემა ანუხებს, ჯერ უნდა გაარკვიოს, რა არის ეს თემა და შემდეგ დაიწყო მკურნალობა. ნიუ იორკი და ებრაელები კი სწორედ ერთ-ერთი ასეთი თემა გახლდათ.

ესეც რომ არა, ბროდვეი და ცენტრალური თეატრები ფასბინდერის ამ პიესის განხორციელებას არასდროს დათანხმდებოდნენ. ეს ცენტრები ხომ ზედმეტად არიან დამოკიდებული სპონსორებზე, საბჭოს წევრებზე, მსხვილ დონორებზე. ისინი კი ნიუ იორკის პო-

▲ ბავის და ნიქის ქოხი უსახლკაროთა უბანში

ლიტიკური და ბიზნეს კონიუნქტურის დარღვევას ფასბინდერის პიესის გამო არაფრით დაუშვებდნენ. ამიტომ, ABC No Rio ის ადგილი აღმოჩნდა, სადაც ყველაზე სუფთა ჰაერი უბერავდა და ფასბინდერიც მანჰეტენს სწორედ ამ თავისუფალ სივრცეში ესტუმრა.

სპექტაკლმა სრული ფურორი მოახდინა. თანაც ამერიკის და ევროპის მასშტაბით. მიუხედავად იმისა, რომ შტატებში ფასბინდერის ამ პიესის შესახებ არაფერი იცოდნენ, ევროპიდან ნამოსულმა ინტერესმა და პიესის მტკივნეულმა თემამ მაინც თავისი ქნა და ABC No Rio-ს ეს წარმოდგენები დღემდე განსჯის საგნად დარჩა.

ნიკი: „პრესა რეპეტიციების დროსაც არ გვასვენებდა. გაიგეს თუ არა, რომ პიესა იდგმებოდა, ჟურნალისტები არა მარტო შტატებიდან, გერმანიიდანაც გვიკავშირდებოდნენ. თუმცა ერთი

ნიკის და გების ქალაქი – ნიუ იორკი. და რადგან ქურდობის მიზანი შეცნობა და კვლევა, ქურდობა კი სტანდარტული რეალობის მიჩქმალული მხარეების გაძარცვას ნიშნავს, ნიკი და გებიც უსახლკაროების ცხოვრების „გაქურდვას“ იწყებენ.

1990 წელია – პერიოდი, როცა ნიუ იორკში უსახლკაროთა თემა მწვავე პოლიტიკურ საკითხად არის ქცეული და ნიკ ფრაკარო და მისი მეუღლე ამერიკული საფოსტო ტომრების შეგროვებას იწყებენ. გები სახლში ჯდება და ტომრებისგან საქონე მასალას კერავს. დიახ, მასალას ინდიელთა ძველებური ქოხისთვის. პარალელურად, პოლიტიკოსები კარიერის გაკეთებას უსახლკაროთა თანაგრძნობით ცდილობენ, მაგრამ ვერც არსებულ პოლიტიკურ კონიუნქტურას ივინყებენ: ნიუ იორკში დემოკრატთა ერთიანი კონ-

ჩის – კანალისა და კრისტის კუთხეში. „ჰილზი“ უსახლკაროთა დასახლებაა – ჭუჭყიანები, გაბოროტებულები, მშვირები, განარკომანებულები – ასეთები პირდაპირ ქუჩაში ცხოვრობენ. მათ ზევით კი, მანჰეტენის ხიდზე ყოველდღიურად ათასობით გაპრიალებული „სედანი“, „მერსედესი“ დადის და ამ მანქანების მძღოლებმა არაფერი იციან ერთი, მათი აზრით, გიჟური პროექტის შესახებ, რომელიც სულ მალე მთელ ქალაქს აალაპარაკებს.

ნიკი: „სანამ ქოხს „ჰილზში“ ჩავდგამდით და მე და გები საცხოვრებლად იქ გადავიდოდით, ჯერ ამ უბნის მცხოვრებლების გაცნობა მომიხდა. დიდხანს დავდიოდი, ვესაუბრებოდი, თანდათან დავუმეგობრდი და იმის უფლებაც მოვიპოვე, რომ მათი მეზობელი გავმხდარიყავი. 1990 წლის მაღლიერების დღეს, უფრო სწორად, გარიჟრაჟზე,

აღბლილი მანჰეტენის ხიდის დასაწყისში, „ტყუპი“ სათამაშოებთან 10 წუთის სავალზე, ნიუ იორკის ფინანსური ცენტრის მისაღობოებთან, „ჰილზი“ უსახლკაროთა დასახლებაა, სადაც ჭუჭყიანები, გაბოროტებულები, მშვირები, განარკომანებულები ცხოვრობენ. მათ ზევით კი, მანჰეტენის ხიდზე ყოველდღიურად ათასობით გაპრიალებული „სედანი“, „მერსედესი“ და ამ მანქანების მძღოლებმა არაფერი იციან ერთი, მათი აზრით, გიჟური პროექტის შესახებ, რომელიც სულ მალე მთელ ქალაქს აალაპარაკებს.

საგულისხმო შემთხვევა მოხდა. სპექტაკლზე მუშაობის მთელი ამ პერიოდის განმავლობაში, „ნიუ იორკ თაიმსის“ ერთი ჟურნალისტი გამოიჩინა აქტიურობით. გამუდმებით რეკავდა, უნდოდა გაეგო, რა ეტაპზე იყო მუშაობა; მსახიობების ვინაობით ინტერესდებოდა; ცხადია, სპექტაკლიც ნახა, მაგრამ საბოლოო ჯამში, მისი რეცენზია გაზეთმა არ გამოაქვეყნა. მიზეზი არავის უთქვამს, თუმცა, ჩვენ ყველაფერს მივხვდით“.

სხოვრებისეული სპექტაკლი ხიდის ქვეშ

ქურდების გარდა, ჟენეს კიდევ ერთი ტიპის პერსონაჟები ჰყავს – უსახლკაროები. ამ პერსონაჟებით კი დღესაც სახსება ყველა დიდი ქალაქი, მათ შორის

ვენცია უნდა შედგეს, ქალაქი ამ გრანდიოზული ღონისძიებისთვის ემზადება. არადა, მანჰეტენზე უსახლკაროების უამრავი უბანი არსებობს, რომელიც ქალაქის იერსახეს ამახინჯებს.

ასეთია დამკვიდრებული სტერეოტიპი – უსახლკაროები მანჰეტენს ამახინჯებენ. მათი ხარა-ხურა ქალაქს უნდა მოშორდეს, ქუჩაში გამოდგმული სანოლები, სანაგვეებთან მოწყობილი კარვები... არადა, ისინიც ხომ ადამიანები არიან? როგორ ცხოვრობენ? რით ცხოვრობენ?

კითხვებზე პასუხის პოვნა მანჰეტენზე ბევრგან შეიძლება, მაგრამ საუკეთესო მისამართი მაინც „ჰილზია“ – ადგილი მანჰეტენის ხიდის დასაწყისში, „ტყუპი“ ცათამბჯენებიდან 10 წუთის სავალზე, ნიუ იორკის ფინანსური ცენტრის მისაღობოებთან, ორი დიდი ქუ-

როცა გარეთ ჯერ კიდევ ბინდ-ბუნდი იყო, „ჰილზში“ მივედი და დავსახლდით“.

ინდიელების, კერძოდ კი, სიუს ტომის ამერიკელების სტანდარტული ზომებით აგებული ქოხი უმალ ყურადღების ცენტრში მოექცა. ნიკი და გები ზოგს CIA-ს აგენტები ეგონათ, ზოგს მარტივად – მიგზავნილები. ქოხი „ჰილზში“ სამი წლის განმავლობაში იდგა, 1993 წლის მაისამდე და ცნობისმოყვარეობა იქ მცხოვრები წყვილის მიმართ ბოლომდე ისეთივე მძაფრი იყო, როგორც დასაწყისში.

ნიკი: „მიზეზი ალბათ ისიც გახლდათ, რომ პრესას ჩვენი ვინაობა არ გავუმხილეთ. თავიდანვე რომ გვეთქვა, ვინც ვიყავით და რაც გვინდოდა, მალე დაგვივინყებდნენ და ყურადღებას „ჰილზის“ მიმართ ვეღარ მივიქცევდით.

„ქურღები“ ქუჩის აქციაზე

მათ რამდენიმე სასცენარო მარათონი მოაწყვეს. FridgeFest-ის ფარგლებში, შტატების მთავარ ქალაქებში იმობზაურეს, რამდენჯერმე კონსუმერიზმის პრობლემა წამოჭრეს, არც თეატრალური აქცია-ნარმოდებების გამართვას მოერიდნენ ქუჩებში და არც დაუსრულებელი იმპროვიზაციებისა და სკონტანსურობისგან შეიკავეს თავი სცენაზე.

წინასწარ ჩაფიქრებულმა დემილმა კი – გაჭრა. ჩვენმა თემამ აქტუალობა სამივე წლის განმავლობაში შეინარჩუნა. პირველ წელს ყოველ ღამეს ქობში ვათევდით, მეორე წელს უფრო იშვიათად ვრჩებოდით იქ, მესამე წელს ქობი მივატოვეთ და ბოლოს დავშალეთ კიდეც“.

ნიკ ფრაკარო ქობის პერიოდს საკუთარ ბიოგრაფიაში ყველაზე რთული დრამატურგიის სპექტაკლს უწოდებს. ნარმოდგენას, რომელსაც ყველაზე მეტი მაყურებელიც ჰყავდა: საშუალოდ, მანჰეტენის ხიდზე ხომ ყოველდღიურად 78 ათასი მანქანა და 350 ათასი ადამიანი გადადიოდა. სანამ ხიდს გადაივლიდნენ და შუქნიშანზე მწვანე შუქს ელოდნენ, ისინი ხიდის ქვეშ გათამაშებული ყოველდღიური დრამის მონმენი ხდე-

ბოდნენ. მოკლედ, ყველაფერი ზუსტად ისე იყო, როგორც გერტრუდ სტაინის ფრაზაშია: „ლანდშაფტი ბუნებრივად ნარმოდგენს სცენას და ისეთ ბუნებრივ სცენას, რომ მასზე აუცილებლად უნდა გაათამაშო პიესები“.

ცხოვრებისეული პიესები კი ამ ჩავარდნილ უბანში უხვად იწერებოდა.

გები: „ეს ადამიანები თავს ისე გრძნობდნენ, როგორც ზოოპარკის ცხოველები. მათ სანახავად, მასწავლებლებს სკოლებიდან ბავშვები ავტობუსებით მოჰყავდათ. აყენებდნენ შორიხლოს და უსიტყვო მორალს უკითხავდნენ – ისე უნდა იცხოვროთ, რომ ამ დღეში არ ჩავარდეთ. არადა, არავინ ცდილობდა გაეგო, რატომ აღმოჩნდნენ ეს ადამიანები ქუჩაში. გაბოროტებუ-

ლი უსახლკაროები კი დაუპატიჟებელ სტუმრებს ქვებს უშენდნენ. აქედან წამოვიდა ერთი არტ-აქციის იდეა. მე და ნიკმა ვიყიდეთ ბევრი ერთჯერადი მოხმარების ფოტოკამერა, დავურიგეთ ჩვენს მეზობლებს და ვუთხარით, როცა ვინმე მოვა და თქვენი ფოტოს გადაღებას შეეცდება, საპასუხოდ ქვა კი არ ესროლოთ, თქვენც გადაუღეთ სურათი. ასე რომ, მართლა უცნაური ნარმოდგენა გამოვიდა: ერთ მხარეს იდგნენ სუფთად ჩაცმული ნიუ იორკელები და ფოტოებს უღებდნენ უსახლკაროებს, რომელთაც, თავის მხრივ, ასევე კამერები ეჭირათ ხელში. შემდეგ შევკრიბეთ ფოტოები და ჩვენს ქობში გამოფენა მოვანწყვეთ“.

დასასრული

თავიდან დაგპირდით და აგისრულეთ — მოგონებით დავამთავრებ.

სპორტსკოლაში რომ ვიყავი, მწვრთნელები შიდა შეჯიბრებებს გვიტა-

რებდნენ. გამარჯვებული ყოველთვის ცოტნე ებრალიძე იყო. ყველას გვჯობდა, რა. მე ათეულში ვხვდებოდი, მაგრამ ხუთეულამდე არცერთხელ არ მიმიღწევია. ერთხელ ჯგუფები შეცვალეს და მე ლევან მასნ-თან მოვხვდი. იმ შე-

კრების ბოლოს ჩატარებულ შიდა შეჯიბრში პირველი ადგილი ავიღე. შეიძლება ლევან მასნ-ს არც ახსოვს და არც მიუქცევია ამ ფაქტისთვის ყურადღება, მაგრამ მე ზუსტად მახსოვს და ვიცი, რომ ეს მისი დამსახურება იყო. ■

ყველაზე ავანგარდული წყვილი

<<< დასაწყისი გვ.58

„ჰილზში“ სპექტაკლებიც იმართებოდა. და იყო შთაგონების კიდევ ერთი წყარო — გერმანელი დრამატურგი ჰაინერ მიულერი. ნიკმა და გებიმ უსახლკართოთა აუდიტორიისთვის მისი მედეას და არგონავტების თემაზე შექმნილი პიესა დადგეს. გებისთან ერთად, სპექტაკლში სხვა პროფესიონალი მსახიობებიც მონაწილეობდნენ. ამ საღამოებს კი ყველაზე მეტად უხდებოდა მიულერისვე ციტატა:

„მსურდა, მინასა და მტვერში ჩამარხული ამბები, ისტორია და ტყუილ-მართალი ამომეთხარა. ამომეთხარა მიცვალებულები და ყველასთვის მეჩვენებინა. გვამები, ალბათ, უკვე გახრწნილებიც დამხვდებოდნენ, მაგრამ მათი ოცნებები, წუხილი, აზრები და საზრუნავი ხომ — არა“...

თუმცა, ნიკი და გები პროფესიონალები არიან და კარგად იციან ცხოვრებისეული თეატრის განვითარების ყოველი ეტაპი — დასაწყისი, კვანძისკენ აღმასვლა, კვანძის გახსნა და ფინალი. ეს ფინალი „ჰილზის“ ქოხს 1993 წელს დაუდგა. ამ დროისთვის ხიდის ქვეშ ნარკო-გადამყიდველებმაც შეაღწიეს და დაავადებები გავრცელდა. „ჰილზს“ კი ექიმები ახლოსაც არ ეკარებოდნენ. სწეულები უსაფრთხო ქუჩაზე უნდა გაეყვანათ და სასწრაფო დახმარება მათ იქ აკითხავდა. მდგომარეობამ პიკს აგვის-

ტოში მიაღწია. მალე უსახლკართოთა უბანს ბულდოზერები მიადგნენ და მინა ლამაზად მოასწორეს.

ნიკმა და გებიმ კი ახალი პროექტი წამოიწყეს.

ლღეს

„ჰილზის“ ქოხის დრამატურგიიდან თითქმის 16 წელი გავიდა. ამ ხნის განმავლობაში, ყველაზე უცნაურმა ნიუ იორკულმა წყვილმა, მცირე თეატრალური დასების ფესტივალი FridgeFest-ი ჩამოაყალიბა, საფუძვლიანად შეისწავლა იაპონური ავანგარდული ცეკვა — ბუთო (რომელიც ცეკვის, თეატრის და აბსოლუტური იმპროვიზაციის საინტერესო ნაზავია; ხოლო გები ნიუ იორკის ბუთოს წლევანდელი საერთაშორისო ფესტივალის თანაპროდიუსერადაც აირჩიეს: www.caveartspace.org).

მათ რამდენიმე სასცენარო მართონი მოაწყვეს. FridgeFest-ის ფარგლებში, შტატების მთავარ ქალაქებში იმოგზაურეს, რამდენჯერმე კონსუმერიზმის პრობლემა წამოჭრეს, არც თეატრალური აქცია-ნარმოდგენების გამართვას მოერიდნენ ქუჩებში და არც დაუსრულებელი იმპროვიზაციებისა და სპონტანურობისგან შეიკავეს თავი სცენაზე.

თავად ნიკი და გები ამ პროექტიებიდან ყველაზე დიდი მონდომებით რამდენიმე პროექტზე საუბრობენ. ერთ-ერთია Say Uncle — პერფორმანსი ამერიკული დროშის მონაწილეობით, ამერიკული კაპიტალიზმის და კონსუმერიზმის შესახებ, რომელიც პირველად 2000 წლის ნოემბერში, ლოს ანჯელესში დაიდგა. სწორედ იმ პერიოდში, ამერიკა პრეზიდენტს ირჩევდა და თან ვერ ირჩევდა (ბრძოლა ელ გორსა და ჯორჯ ბუშს შორის სასაცილოდ დიდხანს გაინელა) და ნიკ ფრაკაროს დადგამაც მიზანში დროულად მოარტყა. გების პერსონაჟი — კლუბების მოცეკვავე სტრიპტიზიორი ქალი კაპიტალიზმის, ანუ იმის სიმბოლო იყო, თუ როგორ კეთდება მდიდარ ქვეყნებში და, მათ შორის შტატებში, კაპი-

ტალური ფული/სექსი.

ნიკი: „Say Uncle არ არის პირდაპირი გაგებით „ანტიამერიკული“ დადგმა. ამით, უბრალოდ, ჩვენი ცინიკური და პესიმისტური დამოკიდებულება გამოვხატეთ კაპიტალიზმისა და მომხმარებლობის მიმართ. თუმცა, შემდეგ მოხდა 11 სექტემბერი და ამერიკაში ისეთი სენტიმენტები წარმოიშვა და თან ისეთი ძლიერი, რომ Say Uncle უბრალოდ უნდა შეგვეჩერებინა. განწყობას აღარავინ იზიარებდა. „ტყუპების“ აფეთქების ფონზე, უცბად ყველა თავგადაკლული პატრიოტი გახდა“.

ნიკ ფრაკარო დასძინს: „თუ ყენეს ხაზს ბოლომდე გაყვები და დამცირებულის, დაჩაგრულის და დავინწყებულის გაგებას შეეცდები, მაშინ ჩათვალე, რომ დაუსრულებელ ციკლში ხარ ჩართული. ისედაც, როცა სამოთხე ჩვევაში გადაგდის, მაშინ ხომ ისევ ჯოჯოხეთის გამოხმობაა საჭირო“.

ასე რომ, ციკლი არ წყდება. ლანდშაფტი ისევ ისე მიმზიდველად გამოიყურება ბუნებაში ბუნებრივად გაშლილი დრამატურგიის მოყვარულთათვის. და ნიკი და გებიც, იმედია, ნიუ იორკს ჩაძინების საშუალებას არ მისცემენ. იმის იმედიც მაქვს, რომ მათ მიერ იქ ატეხილ ხმაურს აქაც გავიგებთ. მით უფრო, რომ ჩვენ უკვე დავმეგობრდით. ■